

¹Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

ЛІКВІДНІСТЬ, ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ І РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ: ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ ОКРЕМИХ ПОКАЗНИКІВ

У статті досліджено економічну сутність фінансового стану підприємства. Розглянуто тлумачення даного поняття різними науковцями. Сформовано власну ідентифікацію сутності окресленої економічної категорії. Висвітлено економічний зміст показників ліквідності, ділової активності та рентабельності. Встановлено необхідність проведення оцінки фінансового стану в системі фінансового управління підприємством. Проаналізовано динаміку означених показників для господарюючого суб'єкта – ПП «ДеЛісс» за 2020–2021 рр. Запропоновано шляхи удосконалення фінансового стану досліджуваного суб'єкта.

Ключові слова: ліквідність; ділова активність; рентабельність; фінансовий стан.

Актуальність теми. Проблема характеристики фінансового стану підприємства завжди була актуальною, відтак, посідала особливе місце серед напрямів економічних досліджень. З використанням результатів аналізу фінансового стану зазвичай розробляється стратегія та тактика підприємства, обґрунтовуються плани та ухвалюються управлінські рішення, здійснюється контроль за їх виконанням, оцінюються результати діяльності. Одними з головних критеріїв оцінки фінансового стану підприємства в умовах ринкових відносин, від значень яких залежить власне доцільність його існування в майбутньому, є показники ліквідності, ділової активності та рентабельності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні основи сутності ліквідності підприємства вивчали вчені-економісти: В. Бугай, І. Бланк, М. Білик, В. Вовк, Н. Давиденко, В. Ковальов, Г. Савицька та інші. Теоретико-методичні та практичні засади ділової активності досліджували вітчизняні та закордонні науковці, зокрема М. Баканов, О. Бандурка, М. Білик, О. Біла, І. Бланк, К. Кембе,

Г. Кірейцев, А. Ковальов, Л. Лахтінова, Є. Мних, О. Павловська, Г. Савицька, О. Шеремет, О. Яріш та ін. Економічне значення показників рентабельності вивчали такі вчені, як О. Олійник, І. Лазаришина, О. Зоріна, Т. Барановська, М. Чумаченко, Н. Тарасенко, Г. Андреєва, Г. Кіндрацька, М. Білик, А. Загородній, С. Калабухова, В. Іваненко, С. Мошенський, В. Ковальов та інші. Віддаючи належне здобуткам перелічених науковців, відмітимо, що надзвичайно важливим є прикладний аспект досліджень за даної тематикою, на якому буде зацентровано увагу в статті.

Мета дослідження полягає в ідентифікації економічної сутності фінансового стану, показників ліквідності, ділової активності, рентабельності та проведенні їх розрахунку для конкретного господарюючого суб'єкта – ПП «ДеЛісс».

Викладення основного матеріалу. Потреба в проведенні аналізу фінансового стану підприємства обґрунтовується певними чинниками. Серед них можна виокремити необхідність встановлення резервів для поліпшення фінансового стану, оцінки раціональності використання наявних ресурсів, забезпечення оптимального розвитку підприємницького потенціалу тощо. Фінансовий стан підприємства

по-різному трактується науковцями. До прикладу як:

– сукупність показників, фінансова спроможність підприємства, комплексне поняття, характеристика певних сторін фінансово-господарської діяльності та ін. [1];

– показник його фінансової конкурентоздатності, тобто платоспроможності, кредитоспроможності, виконання зобов'язань перед державою та іншими підприємствами [2];

– сукупність показників, що характеризують наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів [3];

– міра забезпеченості підприємства необхідними фінансовими ресурсами і ступінь раціональності їх розміщення для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасних грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями [4];

– економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу [5];

– комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [6];

– найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, оскільки визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства та його партнерів із фінансових та інших відносин [7];

– система фінансових відносин, що визначається сукупністю виробничо-господарських факторів та характеризується комплексом показників, що відображають наявність, ефективність розміщення й використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання, а також його конкурентоспроможність та здатність підприємства фінансувати свою діяльність [8].

На наш погляд, фінансовий стан – це ключова характеристика результативності ведення господарської діяльності підприємства, що ілюструє його конкурентоспроможність на ринку, оцінює наявний потенціал та спроможність розраховуватися за короткостроковими і довгостроковими зобов'язаннями.

Вміло управляти фінансовим станом вкрай важливо. Управління фінансовим станом підприємства – це система принципів і методів розроблення та реалізації управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням досягнення такої фінансової позиції, що характеризується цільовим рівнем визначених показників фінансового стану і дає змогу забезпечувати достатній рівень фінансування діяльності підприємства та ефективно здійснювати її в майбутньому [9, С. 20]. Управляти фінансовим станом можливо, перманентно здійснюючи його оцінку.

Оцінити фінансовий стан можливо шляхом проведення його діагностики. Діагностика фінансового стану – це процес оцінки (кількісної, якісної) роботи об'єкта, оцінка його ліквідності та платоспроможності, ділової активності та рентабельності. Проведення дослідження фінансового стану дає змогу не тільки виявити проблеми та причини їх виникнення, а й визначити шляхи їх усунення. Діагностика фінансового стану підприємства передбачає використання різних методів, прийомів, за допомогою яких можна оцінити фінансовий стан підприємства шляхом використання системи фінансових показників та коефіцієнтів.

Фінансовий стан підприємства з позиції короткострокової перспективи оцінюється показниками ліквідності й платоспроможності, що в загальному вигляді характеризують його здатність вчасно і у повному обсязі здійснювати розрахунки за короткостроковими зобов'язаннями з контрагентами [10].

Більшість науковців погоджується з думкою про те, що аналіз ліквідності й платоспроможності – це дві підсистеми єдиної оціночної системи. При цьому головна мета такої системи полягає у визначенні фінансових можливостей підприємства не тільки виконувати свої зобов'язання, але й розвиватись за рахунок залучення нових, що частково поєднує в собі завдання плато- та кредитоспроможності. Тому система оцінки ліквідності та платоспроможності підлягає аналізу в єдиному ключі [11]. Так, для оцінки міри ліквідності та платоспроможності підприємства, як правило, використовують три основні показники (загальної, швидкої та абсолютної ліквідності) (табл. 1).

Таблиця 1

Алгоритм розрахунку показників ліквідності
та платоспроможності підприємства

№ з/п	Показники	Методика розрахунку	Характеристика показника
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання і забезпечення	Показує, яку частку поточних зобов'язань і забезпечень підприємства можна покрити за допомогою усіх активів
2.	Коефіцієнт швидкої ліквідності	(Оборотні активи- виробничі запаси) / Поточні зобов'язання і забезпечення	Ілюструє, яку частку поточних зобов'язань і забезпечень підприємства можна покрити за допомогою абсолютно та швидко ліквідних активів
3.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Гроші та їх еквіваленти / Поточні зобов'язання і забезпечення	Показує, яку частку поточних зобов'язань і забезпечень підприємства можна покрити за допомогою абсолютно ліквідних активів

Складено авторами за даними: [12; 13].

Низький рівень ліквідності призводить до порушення договірної дисципліни, зниження доходності, неплатежів, а в остаточному підсумку – нерідко і до банкрутства. Отже, аналіз ліквідності є невід'ємною складовою оцінки фінансового стану підприємств. Таким чином, для оцінки здатності підприємства виконувати короткострокові зобов'язання застосовуються показники ліквідності, які дають уявлення не тільки про його платоспроможність на даний момент, але і в разі надзвичайних обставин [14]. Аналіз показників ліквідності необхідний не лише для керівництва підприємства, але й для інших користувачів інформації. Відстежування динаміки коефіцієнта абсолютної ліквідності важливе для постачальників сировини і матеріалів; індикатора швидкої

ліквідності – для банків; показника поточної ліквідності – для покупців і власників акцій підприємства.

Особливо ціннісною, з нашої точки зору, є практична складова аналізу ліквідності. Вважаємо за доцільне розглянути показники ліквідності господарюючого суб'єкта на прикладі ПП «ДеЛісс», які розрахуємо з використанням даних його фінансової звітності (форми № 1 «Баланс» (Звіт про фінансовий стан)) за 2020–2021 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка показників ліквідності та платоспроможності ПП «ДеЛісс»

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення
1.	Коефіцієнт загальної ліквідності, грн/грн	0,51	1,13	0,62
2.	Коефіцієнт абсолютної ліквідності, грн/грн	0,006	0,085	0,079
3.	Коефіцієнт швидкої ліквідності, грн/грн	0,18	0,62	0,44

Отже, можна зробити висновок, що всі розраховані показники ліквідності для ПП «ДеЛісс» мають динаміку до зростання у 2021 р. Коефіцієнт абсолютної ліквідності на кінець 2021 р. становить 0,085 грн/грн, що на 0,079 більше за значення показника на кінець попереднього року. Значення коефіцієнта загальної ліквідності також збільшилося (на 0,62 грн/грн) порівняно з попереднім роком. Коефіцієнт швидкої ліквідності на кінець 2021 р. має значення, яке перевищує аналогічний показник кінця 2020 року – на 0,44 грн/грн. Зростання ліквідності підприємства свідчить про покращення ситуації із забезпеченістю оборотними активами.

Завершальним етапом аналізу ліквідності підприємства є формування аналітичних висновків, які дають змогу отримати інформацію про чинники впливу на діяльність підприємства та сформулювати пропозиції і рекомендації для нього [15]. Відтак, ПП «ДеЛісс» має відносно нестійкий фінансовий стан. Аналіз ліквідності дає підстави стверджувати, що підприємство не може розраховуватися із кредиторами за терміновими боргами тому, що значення всіх показників ліквідності є меншими за нормативні. Надалі діяльність ПП «ДеЛісс» має бути спрямована на забезпечення систематизованого надходження й ефективного використання фінансових ресурсів, зокрема визначення оптимальних обсягів виробничих запасів, координації планів виробництва та продажу, забезпечення безперебійності роботи.

Для того, щоб оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує наявні ресурси, основним інструментом є оцінка та

аналіз ділової активності. Термін «ділова активність» досліджується в широкому і вузькому сенсі. У широкому сенсі, це всі можливості підприємства, спрямовані на підвищення його конкурентоспроможності та загального стану на ринку товарів, праці та капіталу. У вузькому сенсі при аналізі діяльності підприємства господарська діяльність розглядається з позиції двох складових: виробничої та комерційної. Загалом термін «ділова активність» визначає не тільки продуктивність підприємства, а й динаміку його розвитку в ринкових умовах. Основними завданнями оцінки та аналізу є ухвалення відповідних та ефективних управлінських рішень для забезпечення стабільного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств ринкової економіки [16].

Аналіз ділової активності здійснюється на основі методик, що відрізняються за складом показників – якісних або кількісних. До якісних показників належать: розмір ринку збуту продукції; наявність продукції, яка йде на експорт; імідж підприємства та його клієнтів; конкурентоспроможність підприємства і продукції, кредитна історія тощо. Якісний рівень оцінки може бути отриманий внаслідок порівняння діяльності даного підприємства з однотипними за сферою застосування капіталу. Найбільш загальну систему відносних показників кількісної оцінки ділової активності складають коефіцієнти оборотності активів, матеріальних запасів, оборотних активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, власного капіталу, основних засобів. Позитивна динаміка – до зростання, значення мають перевищувати нульові показники. Однак період оборотності активів, оборотних активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, матеріальних запасів, тривалість операційного циклу – мають зменшуватися та бути менше нуля.

На практиці найуживанішими для аналізу є саме кількісні показники. Аналіз, який базується на абсолютних показниках, враховуючи їх розмаїття, має вагоме обмеження: він проводиться лише для конкретної галузі (виду економічної діяльності), при цьому міжгалузеві порівняння та зіставлення будуть вкрай некоректними. Кількісні методики нівелюють вплив інфляції, дають змогу оцінити ефективність використання ресурсів, власного капіталу, загальний виробничий потенціал. [17]. Аналіз ділової активності підприємства здійснюється шляхом розрахунку основних показників (коефіцієнтів) (табл. 3).

Таблиця 3

Алгоритм розрахунку та економічне значення показників ділової активності підприємства

№ з/п	Показники	Методика розрахунку	Характеристика показника
1.	Коефіцієнт оборотності активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Середня величина активів	Показує швидкість обороту всіх активів підприємства, тобто кількість здійснених ними оборотів за досліджуваний період
2.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	Чистий дохід від реалізації продукції / Середня величина оборотних активів	Показує швидкість обороту оборотних активів за аналізований період
3.	Коефіцієнт оборотності запасів	Чистий дохід від реалізації продукції / Середня величина запасів і витрат	Відображає швидкість обороту запасів (сировини, матеріалів, НЗВ, готової продукції на складі, товарів)
4.	Тривалість одного обороту запасів	Кількість днів у періоді / Коефіцієнт оборотності запасів	Показує швидкість перетворення запасів з матеріальної у грошову форму
5.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Середня величина дебіторської заборгованості	Показує число оборотів, здійснених дебіторською заборгованістю за аналізований період
6.	Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	Кількість днів у періоді / Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Характеризує тривалість одного обороту дебіторської заборгованості
7.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Чистий дохід від реалізації продукції / Середня величина кредиторської заборгованості	Показник швидкості обороту кредиторської заборгованості
8.	Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	Кількість днів у періоді / Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Характеризує період часу, за який підприємство покриває термінову заборгованість
9.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Чистий дохід від реалізації продукції / Середня величина власного капіталу	Відображає активність використання власного капіталу
10.	Тривалість одного обороту власного капіталу	Кількість днів у періоді / Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Характеризує швидкість обороту власного капіталу

Складено авторами за даними: [18].

Розглянемо показники ділової активності ПП «ДеЛісс», обчислені на основі даних фінансової звітності за 2020–2021 рр. (табл. 4).

Таблиця 4

Аналіз показників ділової активності ПП «ДеЛісс»

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення
1.	Коефіцієнт оборотності активів, об.	3,33	3,75	0,42
2.	Коефіцієнт оборотності оборотних активів, об.	12,10	7,45	-4,65
3.	Коефіцієнт оборотності запасів, об.	17,60	10,49	-7,10
4.	Тривалість одного обороту запасів, дні	20,80	34,79	13,99
5.	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об.	39,55	17,12	-22,42
6.	Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості, дні	9,25	21,32	12,06
7.	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, об.	4,30	6,15	1,85
8.	Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості, дні	85,10	59,34	-25,77
9.	Коефіцієнт оборотності власного капіталу, об.	14,75	9,58	-5,17
10.	Тривалість одного обороту власного капіталу, дні	24,82	38,11	13,29

Як видно з наведеної таблиці, значення коефіцієнта оборотності активів на ПП «ДеЛісс» має динаміку до збільшення (2020 р. – 3,33 об., 2021 р. – 3,75 об.). Слід зазначити, що даний коефіцієнт є одним із найважливіших показників ефективності використання капіталу, що вказує на швидкість його переходу зі стадії виробничих запасів у готову продукцію та у власне грошову форму. Враховуючи це, можна стверджувати, що така динаміка свідчить про ефективність використання активів на досліджуваному підприємстві.

Оборотні активи підприємства за звітний період (2021 р.) здійснюють 7,45 об. Слід також зазначити, що впродовж двох років даний показник має негативну динаміку. У зв'язку з цим прискорення оборотності запасів за умови наявності попиту на продукцію ПП «ДеЛісс» та рентабельності її реалізації повинно дати у кінцевому варіанті збільшення операційного, а отже, і чистого прибутку підприємства. Оборотність запасів на ПП «ДеЛісс» у 2020 р.

становила 17,6 об., у 2021 р. – 10,49 об. Тривалість одного обороту запасів у 2020 р. становила 21 день, у 2021 р. – 35 днів.

Важливою складовою оцінки ділової активності підприємств є аналіз стану дебіторської та кредиторської заборгованостей. Розмір дебіторської заборгованості визначається умовами підприємства щодо розрахунків зі своїми клієнтами. Послаблення вказаних умов має як переваги, так і недоліки. Перевагами є зростання обсягу реалізації та прибутку, а недоліками – нестача оборотних коштів, уповільнення оборотності капіталу, можливість збільшення суми безнадійних боргів. Значення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості ПП «ДеЛісс» у 2021 р. знизилося з 39,55 об. до 17,12 об. При цьому спостерігається значне зростання тривалості обороту. Так, у 2020 р. тривалість обороту дебіторської заборгованості на підприємстві становила 9 днів у 2020 р., а у 2021 р. – вже 21 день.

Протилежна тенденція спостерігається за коефіцієнтом кредиторської заборгованості. Збільшення значення коефіцієнта 4,3 в 2020 р., та 6,15 в 2021 р. свідчить про зростання швидкості погашення заборгованості підприємством. Так, середній термін повернення боргів (за винятком зобов'язань перед банками) ПП «ДеЛісс» у 2010 р. становив 85 днів у 2020 р., а в 2021 р. – 59 днів.

Аналіз ділової активності традиційно здійснюється підприємством для виявлення проблемних і невирішених питань, які призводять до його нестабільної діяльності. Загалом можна виділити такі напрями підвищення ділової активності підприємства:

- зменшення періоду оборотності активів підприємства, водночас підвищуючи ефективність його діяльності;

- скорочення періоду виробництва (можливе шляхом модернізації устаткування, автоматизації виробництва, раціонального використання всіх ресурсів та ін.) для збільшення кількості оборотів. Зменшення періоду обігу потребує більш ефективного і раціонального використання ресурсів, прискорення документообороту і розрахунків. Чим швидше обертаються ресурси підприємства, тим менший їх обсяг потрібен для здійснення операційної діяльності і тим ефективніша діяльність підприємства;

- створення сприятливіших умов роботи для працівників, впровадження ефективних форм їх стимулювання і мотивації (премії, винагороди, підвищення заробітної плати);

- удосконалення структури матеріаломісткості виробництва (сировина та матеріали не повинні залежуватися на складах впродовж тривалого періоду часу, оскільки вони можуть втрачати

свої якісні характеристики. Їх собівартість з часом може значно знизитись. Склади мають утримуватися згідно з встановленими вимогами. Залишки сировини повинні максимально використовуватися та ін.);

- підвищення фондоозброєності за рахунок збільшення вартості основних засобів (цього можна досягти через реінвестування вільних коштів у виробництво).

Щоб забезпечити підвищення ділової активності, підприємство повинно прискорити науково-технічний та організаційний прогрес; удосконалити організаційну структуру; поліпшити структуру виробництва; підвищити конкурентоспроможність продукції та послуг підприємства; розвивати зовнішньоекономічну діяльність підприємства тощо [16].

Важливими показниками при поточному плануванні виробництва, а також при визначенні фінансового стану підприємства є коефіцієнти рентабельності. Аналіз показників рентабельності є узагальнюючим для з'ясування фінансового потенціалу підприємств, оскільки саме їх оцінка дозволяє встановити ефективність використання залучених ресурсів. Рентабельність як показник дає уявлення про достатність чи недостатність прибутку порівняно з іншими окремими величинами, які впливають на виробництво, реалізацію та фінансово-господарську діяльність підприємства в цілому. Рентабельність – це індикатор, який характеризує ефективність фінансово-економічного механізму та прибутковість діяльності підприємства в умовах жорсткої ринкової конкуренції, а також світової економічної кризи. Вона відображає адекватність системи управління та доцільність управлінських заходів у процесі функціонування підприємства [19].

У сучасній вітчизняній і зарубіжній літературі застосовується безліч показників рентабельності, які з різних позицій характеризують прибутковість діяльності підприємств. Так, в монографії: [20] внаслідок дослідження можливих показників рентабельності ідентифіковано аж 42 показники.

Найбільш вживаними є такі (табл. 5).

Таблиця 5

Алгоритм розрахунку та економічне значення показників
рентабельності підприємства

№ з/п	Показники	Методика розрахунку	Характеристика показника
1.	Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	Чистий прибуток (збиток) / Середньорічна вартість капіталу (активів)	Дозволяє визначити, наскільки ефективно використовуються активи підприємства. Позитивною тенденцією вважається збільшення
2.	Рентабельність власного капіталу	Чистий прибуток (збиток) / Середньорічна сума власного капіталу	Показує, скільки прибутку припадає на 1 гривню власного капіталу
3.	Рентабельність виробничих фондів	Чистий прибуток (збиток) / Середньорічна сума основних засобів	Показує, скільки прибутку припадає на 1 гривню основних засобів підприємства
4.	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	Фінансові результати від операційної діяльності / Чистий дохід від реалізації продукції	Показує, яка сума операційного прибутку припадає на чистий дохід від реалізації продукції
5.	Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	Чистий прибуток (збиток) / Чистий дохід від реалізації продукції	Показує суму чистого прибутку, що припадає на 1 гривню чистого доходу від реалізації продукції

Складено авторами за даними: [21].

Розглянемо показники рентабельності ПП «ДеЛісс», обчислені на основі даних фінансової звітності за 2020–2021 рр. (табл. 6).

Таблиця 6

Аналіз показників рентабельності ПП «ДеЛісс»

№ з/п	Показники	2020 р.	2021 р.	Абсолютне відхилення
1.	Рентабельність капіталу (активів) за чистим прибутком	0,18	0,12	-0,06
2.	Рентабельність власного капіталу	0,80	0,31	-0,48
3.	Рентабельність виробничих фондів	0,29	0,33	0,03
4.	Рентабельність реалізованої продукції за прибутком від операційної діяльності	1,00	1,00	0,00
5.	Рентабельність реалізованої продукції за чистим прибутком	0,05	0,03	-0,02

Аналіз рентабельності капіталу (активів) підприємств дозволив встановити, що ПП «ДеЛісс» характеризується достатнім рівнем рентабельності. Найбільший рівень рентабельності активів за два досліджувані роки був у 2020 р.: на одну гривню, вкладену в капітал (активи) підприємства, припадало 0,18 грн чистого прибутку. В 2021 р. цей показник зменшився на 0,06 грн. Зниження рентабельності зумовлене змінами у зовнішньому середовищі, зниженням попиту, недостатністю сировинної бази, зміною кон'юнктури ринку та іншими факторами. Рентабельність власного капіталу ПП «ДеЛісс» у 2021 р. порівняно з попереднім роком скоротилася на 0,49 грн, рентабельність виробничих фондів – лише на 0,04 грн. Рентабельність реалізованої продукції за операційним прибутком та за чистим прибутком характеризує ефективність здійснення процесів реалізації готової продукції підприємств. У результаті аналізу цих показників та їх динаміки варто констатувати, що для досліджуваних підприємств рівень рентабельності реалізації достатньо низький, що визначено високою собівартістю та рівнем операційних витрат. Впродовж 2020–2021 рр. досліджуване підприємство демонструвало низький рівень ефективності господарської діяльності.

Таким чином, в сучасних умовах господарювання підприємству необхідно вжити заходів, що сприятимуть зростанню показників рентабельності. Всі чинники та шляхи підвищення ефективності діяльності підприємства традиційно розподіляються на внутрішні та зовнішні. Зовнішні фактори не залежать від діяльності підприємства, а формуються під дією ринкового механізму, законодавчого регулювання, економічної та політичної ситуації в державі.

До основних зовнішніх факторів, що мають позитивний вплив на рентабельність підприємства можна віднести:

- підтримання обмінного курсу гривні та митних тарифів;
- значне розширення внутрішнього ринку;
- проведення ефективної банківської політики через зниження процентних ставок по кредитах та створення надійних механізмів рефінансування виробничої діяльності;
- зниження податкового навантаження на підприємства.

Внутрішні фактори збільшення рентабельності є суб'єктивними, адже на них підприємство може впливати безпосередньо. До цих факторів можна віднести сукупність дій та заходів, що сприятимуть підвищенню ефективності діяльності підприємства, а саме:

- збільшення обсягів реалізації продукції;
- підвищення продуктивності праці;
- зростання ефективності використання основних засобів;

- оптимізація складу і структури оборотних коштів;
- ведення ефективної маркетингової політики;
- підвищення якості продукції та її конкурентоспроможності.

При цьому на підприємстві повинна забезпечуватися єдність трудового колективу, раціональне делегування відповідальності, належні норми керування для забезпечення необхідної специфікації та координації управлінських процесів [22].

Висновки і перспективи подальших розвідок. Фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, оскільки завдяки проведенню його аналізу можна визначити конкурентоспроможність підприємства, його потенціал, оцінити ступінь гарантованості економічних інтересів як підприємства, так і його контрагентів. На наш погляд, фінансовий стан – це ключова характеристика результативності ведення господарської діяльності підприємства, що ілюструє його конкурентоспроможність на ринку, оцінює наявний потенціал та спроможність розраховуватися за короткостроковими і довгостроковими зобов'язаннями. Проведення аналізу фінансового стану є необхідною умовою для належного функціонування та необхідним етапом для розробки планів і прогнозів в частині фінансового оздоровлення підприємства.

Аналіз ліквідності підприємства відіграє важливу роль для характеристики його фінансового стану. Ліквідність є ключовим фактором, який визначає ступінь ризику вкладень в оборотні активи. Проведені в дослідженні розрахунки свідчать про фінансову стійкість ПП «ДеЛісс» і надають можливість виявляти загрози, слабкі місця, ризику банкрутства та інші можливі негативні чинники для прийняття подальших управлінських рішень з метою покращення ефективності діяльності підприємства. Проаналізувавши ділову активність, було виявлено, що на підприємстві ефективно використовуються наявні активи. Встановлено, що нині висока ділова активність підприємства є одним із вирішальних чинників його комерційних успіхів та місця на ринку серед численних конкурентів. Наявні методики розрахунку та оцінки ділової активності наразі потребують вдосконалення, зокрема у частині поєднання результатів кількісного та якісного аналізу і вироблення на цій основі системи конкретних управлінських рішень стратегічного та тактичного характеру, обґрунтування інструментарію їх реалізації. Такий підхід дозволяє не лише удосконалювати методику оцінки ділової активності, а і розвивати підходи до практичного покращення механізмів управління

ефективністю діяльності підприємства. При цьому важливим є те, що кожен суб'єкт господарювання вимагає врахування індивідуальних показників, зокрема сфери діяльності, масштабів, структури власності, ринків тощо, щоб методики аналізу та управлінські рішення забезпечували отримання більш точного результату.

Провівши аналіз рентабельності ПП «ДеЛісс», встановлено, що підприємство демонструвало низький рівень ефективності ведення господарської діяльності. Для забезпечення зростання рентабельності необхідно раціоналізувати витрати на виробництво та реалізацію продукції, підвищити продуктивність праці, налагодити систему збуту, удосконалити управління якістю та конкурентоспроможністю продукції.

1. Денисенко М. П., Зазимко О. В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств. *Агросвіт*. 2015. № 10. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf (дата звернення: 01.09.2022).
2. Пітінова А. О. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства: сутність і необхідність. *Економічні науки*. 2013. № 4. С. 379–389.
3. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 328 с.
4. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : підручник. Київ : Знання, 2006. 378 с.
5. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : підручник. 2-е вид., випр. і доп. Київ : Знання, 2005. 662 с.
6. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. ; 8 ме вид., перероб. та допов. Київ : КНЕУ, 2013. 520 с.
7. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик, О. В. Павловська, Н. М. Притуляк, Н. Ю. Невмержицька. К. : КНЕУ, 2009. 592 с.
8. Чепка В. В., Свідерська І. М., Гавриленко Ю. О. Фінансовий стан підприємства: теоретичні основи. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 19–20. С. 96–102.
9. Бодруг Т. М. Сутність аналізу та управління фінансовим станом підприємств України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 22. С. 20–24.
10. Аналіз ліквідності і платоспроможності підприємств. URL: https://pns.hneu.edu.ua/pluginfile.php/261648/mod_resource/content/0/tema_7/Tema_7.pdf (дата звернення: 01.09.2022).
11. Чемчикаленко Р. А., Майборода О. В., Дьякова Ю. Ю. Напрямки підвищення ефективності оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. *Економіка та суспільство*. 2017. № 12. С. 642–648.
12. Барановська Т. В. Економічний аналіз : навч. посіб. Житомир : ПП «Рута», 2003. 680 с.
13. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Полтава : ПДАА, 2016. 432 с.
14. Клименко В. С. Методика оцінки платоспроможності та ліквідності підприємства. URL: <file:///C:/Users/Acer/Downloads/7.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).
15. Польова Т. В., Кравцова Ю. В. Аналіз ліквідності балансу підприємства на прикладі ПРАТ «БОНДАРІВСЬКЕ». URL: <file:///C:/Users/Acer/Downloads/35.pdf> (дата звернення: 01.09.2022).
16. Соловей Н. В., Гудима В. Ю. Аналіз ділової активності підприємства як основа підвищення ефективності його діяльності. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2003/1981> (дата звернення: 01.09.2022).
17. Коляденко І. І., Кавтиш О. П. Аналіз ділової активності підприємства як основа підвищення ефективності його діяльності. URL: [file:///C:/Users/Acer/Downloads/SPEP-20_p248-256%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Acer/Downloads/SPEP-20_p248-256%20(1).pdf) (дата звернення:

01.09.2022). **18.** Фаріон В. Я. Аналітична оцінка ділової активності та рентабельності підприємств. *Інноваційна економіка*. 2013. № 10. С. 27–33. **19.** Бержанір І. А., Гвоздей Н. І., Улянич Ю. В. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства. URL: https://dSPACE.khadi.kharkov.ua/dSPACE/bitstream/123456789/6422/1/piprp_2015_1%282%29_13.pdf (дата звернення: 01.09.2022). **20.** Павелко О. В. Фінансові результати основної діяльності будівельних підприємств: організаційно-методологічні засади обліку : монографія. Рівне : НУВГП, 2020. 604 с. URL: <https://er3.nuwm.edu.ua/20055/> (дата звернення: 02.09.2022). **21.** Дзюбенко О. М. Підходи до економічного аналізу рентабельності лісгосподарських підприємств. *Вісник ЖДТУ. Сер. Економічні науки*. 2018. № 1 (83). С. 9–14. **22.** Ребрик М. І., Кирич Н. Б. Шляхи підвищення рівня рентабельності діяльності підприємства. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/27681/2/VII_AZST_2018v3_Rebryk_M_I-Ways_of_increasing_the_223-224.pdf (дата звернення: 01.09.2022).

REFERENCES:

1. Denysenko M. P., Zazymko O. V. Osnovni aspekty otsinky finansovoho stanu pidpryemstv. *Ahrosvit*. 2015. № 10. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/10_2015/10.pdf (data zvernennia: 01.09.2022). **2.** Pitinova A. O. Kompleksna otsinka finansovoho stanu pidpryemstva: sutnist i neobkhidnist. *Ekonomichni nauky*. 2013. № 4. S. 379–389. **3.** Bazilinska O. Ya. Finansovyi analiz: teoriia ta praktyka : pidruchnyk. Kyiv : Tsentр uchbovoi literatury, 2012. 328 s. **4.** Korobov M. Ya. Finansovo-ekonomichniy analiz diialnosti pidpryemstv : pidruchnyk. Kyiv : Znannia, 2006. 378 s. **5.** Savytska H. V. Ekonomichniy analiz diialnosti pidpryemstva : pidruchnyk. 2-e vyd., vypr. i dop. Kyiv : Znannia, 2005. 662 s. **6.** Finansy pidpryemstv : pidruchnyk / A. M. Poddierohin, M. D. Bilyk, L. D. Buriak ta in. 8-me vyd., pererob. ta dopov. Kyiv : KNEU, 2013. 520 s. **7.** Finansovyi analiz : navch. posib. / M. D. Bilyk, O. V. Pavlovska, N. M. Prytuliak, N. Yu. Nevmerzhytska. K. : KNEU, 2009. 592 s. **8.** Chepka V. V., Sviderska I. M., Havrylenko Yu. O. Finansovyi stan pidpryemstva: teoretychni osnovy. *Investytsii: praktyka ta dosvid*. 2020. № 19–20. S. 96–102. **9.** Bodruh T. M. Sutnist analizu ta upravlinnia finansovym stanom pidpryemstv Ukrainy. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2018. № 22. S. 20–24. **10.** Analiz likvidnosti i platospromozhnosti pidpryemstv. URL: https://pns.hneu.edu.ua/pluginfile.php/261648/mod_resource/content/0/tema_7/Tema_7.pdf (data zvernennia: 01.09.2022). **11.** Chemchukalenko R. A., Maiboroda O. V., Diakova Yu. Yu. Napriamky pidvyshchennia efektyvnosti otsinky likvidnosti ta platospromozhnosti pidpryemstva. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2017. № 12. S. 642–648. **12.** Baranovska T. V. Ekonomichniy analiz : navch. posib. Zhytomyr : PP «Ruta», 2003. 680 s. **13.** Tiutiunyk Yu. M. Finansovyi analiz : navch. posib. Poltava : PDAA, 2016. 432 s. **14.** Klymenko V. S. Metodyka otsinky platospromozhnosti ta likvidnosti pidpryemstva. URL: <file:///C:/Users/Acer/Downloads/7.pdf> (data zvernennia: 01.09.2022). **15.** Polova T. V., Kravtsova Yu. V. Analiz likvidnosti balansu pidpryemstva na prykladi PRAT «BONDARIVSKE». URL: <file:///C:/Users/Acer/Downloads/35.pdf> (data zvernennia: 01.09.2022). **16.** Solovei N. V., Hudyma V. Yu. Analiz dilovoi aktyvnosti pidpryemstva yak osnova pidvyshchennia efektyvnosti yoho diialnosti. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2003/1981> (data zvernennia: 01.09.2022). **17.** Koliadenko I. I., Kavtysh O. P. Analiz dilovoi aktyvnosti pidpryemstva yak osnova pidvyshchennia efektyvnosti yoho diialnosti. URL:

file:///C:/Users/Acer/Downloads/SPEP-20_p248-256%20(1).pdf (data zvernennia: 01.09.2022). **18.** Farion V. Ya. Analitychna otsinka dilovoi aktyvnosti ta rentabelnosti pidpriemstv. *Innovatsiina ekonomika*. 2013. № 10. С. 27–33. **19.** Berzhanir I. A., Hvozdiei N. I., Ulianych Yu. V. Rentabelnist yak osnovnyi pokaznyk otsinky diialnosti pidpriemstva. URL: https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/6422/1/piprp_2015_1%282%29__13.pdf (data zvernennia: 01.09.2022). **20.** Pavelko O. V. Finansovi rezultaty osnovnoi diialnosti budivelnykh pidpriemstv: orhanizatsiino-metodolohichni zasady obliku : monohrafiia. Rivne : NUVHP, 2020. 604 s. URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/20055/> (data zvernennia: 02.09.2022). **21.** Dziubenko O. M. Pidkody do ekonomichnoho analizu rentabelnosti lihospodarskykh pidpriemstv. *Visnyk ZhDTU. Ser. Ekonomichni nauky*. 2018. № 1 (83). С. 9–14. **22.** Rebryk M. I., Kyrych N. B. Shliakhy pidvyshchennia rivnia rentabelnosti diialnosti pidpriemstva. URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/27681/2/VII_AZST_2018v3_Rebryk_M_I-Ways_of_increasing_the_223-224.pdf (data zvernennia: 01.09.2022).

Pavelko O. V. ^[1: ORCID ID: 0000-0002-2483-2245],
Doctor of Economics, Professor,
Popchuk D. O. ^[1: ORCID ID: 0000-0002-5782-2676],
Senior Student

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

LIQUIDITY, BUSINESS ACTIVITY AND PROFITABILITY: CHARACTERISTICS AND FEATURES OF DETERMINING INDIVIDUAL INDICATORS

The article examines the economic essence of the financial state of the enterprise. The interpretation of this concept by various scientists is considered. Own identification of the essence of the defined economic category is formed. Under the financial condition it is proposed to understand the key characteristic of the effectiveness of the enterprise's economic activity, which illustrates its competitiveness on the market, evaluates the available potential and the ability to settle short-term and long-term obligations.

The economic content of indicators of liquidity, business activity and profitability is highlighted. It was established that liquidity indicators are used to assess the company's ability to fulfill short-term obligations. Analysis of the company's liquidity plays an important role in characterizing its financial condition. Liquidity is the main factor that determines the degree of risk of investments in current assets.

Analysis of business activity is carried out on the basis of methods that differ in the composition of indicators – qualitative or quantitative. It was determined that the analysis of business activity is traditionally carried out

by the enterprise to identify problematic and unresolved issues that lead to its unstable activity.

At the same time, profitability ratios are important indicators in the current planning of production, as well as in determining the financial condition of the enterprise. The main external factors that have a positive impact on the profitability of the enterprise are identified. The main external factors that have a positive impact on the profitability of the enterprise include: maintaining the hryvnia exchange rate and customs tariffs; significant expansion of the domestic market. implementation of an effective banking policy through the reduction of interest rates on loans and the creation of reliable mechanisms for refinancing production activities; reducing the tax burden on enterprise. Internal factors of increasing profitability are subjective, because the company can directly influence them. These factors include a set of actions and measures that will contribute to increasing the efficiency of the enterprise.

The dynamics of the specified indicators for the business entity – PE «DeLiss» for 2020–2021 are analyzed. After conducting an analysis of the profitability of PE «DeLiss» it was established that the enterprise demonstrated a low level of efficiency in conducting business activities. To ensure the growth of profitability, it is necessary to rationalize the costs of production and sale of products, increase labor productivity, establish a sales system, and improve the management of product quality and competitiveness.

Keywords: liquidity; business activity; profitability; financial condition.

Отримано: 16 жовтня 2022 року
Прорецензовано: 21 жовтня 2022 року
Прийнято до друку: 23 грудня 2022 року